

Effektivt arbetsmiljöarbete

– en studie baserad på några företag

Effectual work with the working environment – a study based on a few companies

C-uppsats Systemvetenskap 10 p

Datum: 2004-11-16

Författare: Roger Andersson Kalentun
Jonas Åberg

Handledare: Bjarne Klemetz

Examinator: Kerstin Grundén

DEGREE PROJECT

Effektivt arbetsmiljöarbete

– en studie baserad på några företag

Jonas Åberg
Roger Andersson Kalentun

Sammanfattning

Denna uppsats vill visa på hur det systematiska arbetsmiljöarbetet bedrivs ute i några svenska storföretag. Vi kommer också att visa på vilka förbättringar som kan effektivisera arbetsmiljöarbetet. För att få en grundläggande kunskap om arbetsmiljöområdet har en litteraturstudie genomförts. Litteraturstudien låg sedan till grund för den empiriska studien som genomfördes på västsvenska stor företag.

Utifrån den kvantitativa metoden ville vi dels förstå hur arbetsmiljöarbetet bedrivs men framförallt undersöka om en webbapplikation ihop med en databas kan effektivisera och förenkla arbetsmiljöarbetet.

De företag som varit med i studien ser arbetsmiljöarbetet som nödvändigt och mycket viktigt. Många av företagen har utarbetat en arbetsmiljöpolicy. De flesta företagen anser att en av deras viktigaste drivkrafter i arbetsmiljöarbetet är att uppnå en bra arbetsmiljö för de anställda. Fler och fler företag har insett betydelsen av att deras anställda håller sig friska. Men tyvärr visar det sig också att arbetet med arbetsmiljön ofta är oprioriterat och att tiden inte räcker till. Företagen är positivt inställda till en programvara som kan underlätta arbetsmiljöarbetet.

Ett praktiskt arbete har också genomförts, där syftet var att designa en databas för att effektivisera ett arbetsmiljöverktyg (WEST-metoden).

Nyckelord: Databas design, arbetsmiljö, systematiskt arbetsmiljöarbete, IT-stöd

DEGREE PROJECT

Effectual work with the working environment – a study based on a few companies

Jonas Åberg
Roger Andersson Kalentun

Summary

This thesis will present how the systematic work with the working environment is performed in a few Swedish companies. We will also present how the work can be even more effective.

To get a good knowledge about the field of working environment a literature survey has been done, which was the base for the empirical study performed on large companies in the West of Sweden. In the quantitative study, we wanted to get a good knowledge how the work with the working environment is performed but also investigate if a Web-application connected to a database would be effectual and simplify the work.

The companies which have participated in this study think that the work with working environment is important and necessary. Many of the companies have worked out a policy for the working environment.

Almost all companies think that the major driving force is to achieve a good working environment for the employees. More and more focus is put on keeping the employees healthy. But unfortunately the work with working environment is not prioritised and the time is not enough. The companies are positive to web applications that can simplify the work with the working environment.

A practical work has also been performed, where the purpose was to design a database for a tool (method WEST) in the work with the working environment.

Key word: Database design, working environment, systematic work with the working environment, IT-support

Förord

Vi vill framförallt tacka vår handledare Bjarne Klemetz för all hjälp under uppsatsens gång. Ett stort tack vill vi även ge till Malin Runnquist och Sara Nilsson på WE Partners som har gett oss goda råd och idéer. Slutligen vill vi tacka William Jobe som har hjälpt oss lägga upp vår webblösning på servern "Balder" och Krister Ljungberg som har gett oss feedback i samband med databas designen.

*Jonas Åberg & Roger Andersson Kalentun
Uddevalla, oktober 2004*

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	ii
Summary.....	iii
Förord.....	iv
Figurförteckning.....	vi
Nomenklatur.....	vii
1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Problemområde.....	2
1.3 Syfte.....	2
1.4 Avgränsning.....	3
1.5 Disposition.....	3
2 Metod.....	3
2.1 Metodansats.....	3
2.2 Val av metod.....	4
2.3 Tillvägagångssätt.....	4
2.3.1 Urval och utskick.....	4
2.3.2 Enkät.....	4
2.3.3 Insamling och bearbetning.....	5
2.3.4 Skapandet av en databas.....	5
2.3.4.1 Kravspecifikationen på databasen.....	5
2.3.4.2 Vår databas design.....	5
2.4 Reliabilitet och validitet.....	6
3 Teori.....	7
3.1 Krav och regler i arbetsmiljöarbetet.....	7
3.2 Systematiskt arbetsmiljöarbete.....	8
3.3 Möjligheter och hinder för ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete.....	9
3.4 Stödmaterial för arbetsmiljön - metoder.....	10
3.5 WEST-metoden.....	11
3.6 Databas.....	11
4 Resultat.....	13
4.1 Urval.....	13
4.2 Svarsfrekvens och kvantitativa resultat.....	13
4.3 Kommentarer från respondenterna.....	20
5 Analys av resultatet.....	24
6 Diskussion.....	25
6.1 Metod problem.....	25
6.1.1 Svartsbortfall.....	25
6.1.2 Enkät.....	26
6.2 Databas.....	27
7 Slutsatser och rekommendationer.....	27
Källförteckning.....	28

Bilagor

A : 1 – A: 7 Enkät- Arbetsmiljöfrågor

B : 1 Databas diagram

Figurförteckning

Figur 2:1 Reliabilitet och validitet.....	7
Figur 4:1 Totala urvalet och vårt urval.....	13
Figur 4:2 Fakta om svarsfrekvens och svarsbortfall.....	13
Figur 4:3 Branschindelning	14
Figur 4:4 Företagens drivkrafter och bakgrund.....	14
Figur 4:5 Mål och arbetsmiljöarbete	15
Figur 4:6 Anställda och arbetsmiljöpolicy	15
Figur 4:7 Efterlevs arbetsmiljöpolicy av de anställda	16
Figur 4:8 Arbetsmiljöproblem och risker	16
Figur 4:9 Processen med arbetsmiljöarbetet.....	17
Figur 4:10 Används mallar, rutiner eller instruktioner.....	17
Figur 4:11 Metodik och arbetsmiljöarbete	18
Figur 4:12 Informationsanvändning	18
Figur 4:13 Tillräckligt med information.....	19
Figur 4:14 Förbättringar i informationsinsamlingen	19
Figur 4:15 Brister i arbetsmiljöarbetet	20

Nomenklatur

Arbetsmiljöforum	Före detta Föreningen för arbetarskydd
Arbetsmiljölagen	Ger kunskaper, kommentarer och praktisk tillämpning av lagen.
Arbetsmiljöverket	Före detta Arbetarskyddsstyrelsen & Yrkesinspektionen
Internkontroll	Föreskrifter som gällde innan det systematiska arbetsmiljöarbetet infördes 2001
Systematiskt arbetsmiljöarbete	Att i det dagliga arbetet fatta beslut och genomföra åtgärder så att de anställda varken skadas eller far illa på annat sätt
Småföretag	Företag med mindre än 50 anställda
Medelstora företag	Företag med 51 – 250 anställda
Storföretag	Företag med fler än 250 anställda
SQL	Structured Query Language, som är ett standardiserat språk att ställa frågor om och modifiera data i en relationsdatabas
Middleware	Används till att koppla samman olika komponenter till en helhet
Extreme programming	En utvecklingsmodell vilken innebär att man levererar ett system i mindre fungerande delar

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Nationalencyklopedin (2000) beskriver arbetsmiljö såsom förhållanden på en arbetsplats. Längre inriktade sig arbetsmiljön enbart mot de risker för liv och hälsa som förknippats med de olika arbetena. Idag har perspektivet vidgats till en målsättning där miljön skall anpassas till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende och vara tillfredsställande med hänsyn till den sociala och tekniska utvecklingen (Arbetsmiljölagen).

Antalet anmälda arbetssjukdomar har ökat sedan 1980-talet och framåt (Jalmbj, 2003). Detta beror dels på att det finns en faktisk ökning av arbetsrelaterade sjukdomar men också som följd av att Försäkringsdomstolen i slutet av 1970-talet ändrade kriterierna för bedömningen av fysiska belastningsskador. Sedan mitten av 1990-talet har arbetsmiljöforskningen inriktat sig mot psykisk överansträngning. Detta intresse kommer ifrån att många statliga utredningar och forskare upptäckt den psykiska ohälsan och belastningsskadorna i samband med den strukturomvandling som sker i företagen och vårt samhälle (Näringsdepartementet, 2000). En av faktorerna till denna nya struktur är att konkurrensen för företagen är mycket hård och detta har medfört kraftiga besparingar. Andra faktorer är att företagen idag arbetar mer globalt och att kommunikationsutvecklingen kraftigt har ökat. De senaste 10 åren har den så kallade kvalitetsrörelsen (Beijerot, Hasselblad, 2002), som tidigare arbetat med att ta fram ledningssystem för att kontrollera och förbättra produktionen, börjat intressera sig för kvalitetssäkring av olika miljöaspekter. Idag kan svenska företag certifiera sin verksamhet genom arbetsmiljörevision.

För att företagen skall förverkliga sin vision om en bättre arbetsmiljö där medarbetarna kan känna sig trygga, nöjda och inspirerande behöver företagen se informationen om arbetsmiljön som en strategisk resurs. För att företagen skall kunna samla denna information måste medarbetarna känna sitt ansvar för att skapa den goda arbetsplatsen. Det räcker inte bara med en arbetsmodell man behöver också ett verktyg. Detta verktyg skall ge företagen genomskinlighet, systematik, informationstillgänglighet och möjligheten till effektiv kommunikation. Företagen behöver också verktyg som skapar överblick och ger möjlighet till vettig analys. Informationstekniken kan hantera och systematisera de stora informationsmängderna som behövs för att arbeta effektivt med arbetsmiljön. Ett sådant verktyg förser också företagen med det underlag som behövs för att lösa komplexa problem i arbetsmiljön.

1.2 Problemområde

Utifrån företagens synvinkel blir det allt viktigare att skapa en organisation där de anställda håller sig friska. Det hälsosamma företaget värnar om en säker arbetsmiljö och hälsosamma arbetsformer. Förutsättningarna för hur arbetsmiljöarbetet kan bedrivas har förändrats de senaste åren. På arbetsgivaren ligger ett ansvar att fortlöpande kontrollera arbetsmiljön och redovisa åtgärder och resultat. I den ständiga förbättringsprocessen av arbetsmiljön är det också viktigt att uppdatera metoder och verktyg som används. Vad man också kan se är att mycket av materialet är i tryckt form och att mer och mer stödmaterial kommer ut i digital form på CD eller diskett. Detta ihop med Internet kommer sannolikt att bli ett viktigt distributionssätt för stödmaterial.

Då arbetsmiljön berör eller intresserar gemene man direkt eller indirekt har vårt intresse varit att titta på hur företagen arbetar med det systematiska arbetsmiljöarbetet och om processen med arbetsmiljöarbetet kan förbättras genom en databas, där informationen lagras för att sedan användas till statistiska uppföljningar. För att komma underfund med problemet måste vi inledningsvis fråga oss om hur den allmänna arbetsmiljöprocessen fungerar och utifrån detta mera konkret titta på hur arbetsmiljöarbetet kan effektiviseras. Parallellt, med uppsatsskrivandet, har ett praktiskt arbete med att designa en databas för ett arbetsmiljöverktyg utförts. Verktyget används av företaget WE Partners.

WE Partners är ett av många företag som hjälper andra företag att öka sin lönsamhet genom att förbättra arbetsmiljön. De arbetar med metoden, WEST (Work Environment Screening Tool), vilken forskats fram av IVF Industriforskning och Utveckling AB under en 10-års period. Metoden täcker hela arbetsmiljön och innehåller sex parametrar, olycksfall, belastningsergonomi, buller och vibrationer, kemiska hälsorisker, psykiska och sociala faktorer och arbetsmiljö allmänt. Metoden visar också de kostnader som arbetsmiljön ger upphov till. Potentiella besparingar som företagen kan uppnå genom systematiskt arbetsmiljöarbete kan beräknas. Kartläggningarna utförs av utbildade användare som går ut i organisationen och observerar och intervjuar. Utgångspunkten för denna kartläggning är en arbetsbok där WEST-metodiken är samlad.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera vilka problem som finns i företagens systematiska arbetsmiljöarbete och om arbetet kan effektiviseras genom användning av en webbapplikation ihopkopplad med en databas.

I den kvantitativa studien vill vi finna svaren på följande frågor:

- Hur arbetar företagen idag med sitt systematiska arbetsmiljöarbete?
- Vilka problem upplever man i arbetsmiljöarbetet?

- Kan man genom en databas och en webbapplikation effektivisera arbetet med arbetsmiljön?
- Får man ut tillräckligt med information med nuvarande arbetsmiljöarbete och i så fall, vad används informationen till?

Ett praktiskt arbete har också genomförts, där syftet var att designa en databas och att realisera den hos vår uppdragsgivare WE Partners.

1.4 Avgränsning

Vi kommer inte att jämföra de olika branscherna med varandra. En sådan uppdelning skulle kunna vara intressant i en annan studie. Vad vi i denna studie vill koncentrera oss på är att utifrån den empiriska undersökningen dra mer generella slutsatser hos företagen allmänt.

1.5 Disposition

Centrala begrepp definieras först i uppsatsen under rubriken nomenklatur. Inledningen består av en bakgrund till ämnet vi har valt och följs av problemområdet och syftet med uppsatsen. I metoden beskriver vi först allmänt vilken ansats vi haft. Därefter fokuserar vi på metoden vi valt för att söka svaret på frågeställningen och hur vi har gått tillväga. Teoriavsnittet är en fördjupning i arbetsmiljöområdet ifrån krav och regler, systematiskt arbetsmiljöarbete, möjligheter och hinder i det systematiska arbetsmiljöarbetet, stödmaterial en beskrivning av ett verktyg och slutligen ett avsnitt om databaser. Resultat delen redovisar resultaten från den kvantitativa studien samt kommentarer som vi fick i enkäten. Därefter följer en kort analys av resultaten följt av en diskussion om framtiden för arbetsmiljöarbete. Sedan drar vi slutsatser och ger rekommendationer till fortsatt arbete. Källförteckningen innehåller de referenser vi använt oss av.

2 Metod

2.1 Metodansats

Första steget i en undersökning består av att fundera över vad problemet egentligen består av. Detta styr enligt Göran Wallén (1996) val av teoriansats, metoder och material. Utifrån vår uppsats problem finns det två delar, en beskrivande (deskriptiv) och en explorativ studie. I den beskrivande studien beskrivs teorier som skall ge ökad förståelse för problemet. Den explorativa studien fokuserar på en empirisk undersökning.

2.2 Val av metod

Teori delen belyses med hjälp av olika litteraturstudier. Litteraturstudien har vi genomfört genom att låna böcker på olika bibliotek och sökt relevant fakta på Internet

Valet står mellan två metoder, kvalitativ eller kvantitativ. Som vi redan nämnt är syftet att studera vilka problem som finns i företagens systematiska arbetsmiljöarbete och om arbetet kan förbättras genom att man direkt kan lagra informationen i en databas. Då vi i detta skede ville testa vår frågeställning och för att kunna dra mer generella slutsatser blev valet den kvantitativa metoden. Enligt Holme och Solvang (1997) går denna metod på bredden, dvs. att man undersöker många företag och får in ringa information. Den informationen som samlas in anser vi täcker syftet med att få svar på frågeställningen.

2.3 Tillvägagångssätt

2.3.1 Urval och utskick

Syftet med undersökningen och hur mycket tid och pengar vi disponerar på undersökningen är beroende av urvalsmetoden (Holme, Solvang, 1997). Vårt syfte är att säga något om hur företagen arbetar med arbetsmiljön. Då är det lämpligt att finna de personer som driver eller arbetar med arbetsmiljöfrågorna i företagen. Då vi vare sig hade tid eller pengar för att göra en totalpopulationsundersökning begränsade vi oss till företag i närområdet. Genom att använda ett elektroniskt verktyg som Internettjänsten affärsdata har tagit fram kunde vi genom sökkriterier selektera ut de företag och organisationer som skulle ingå i vårt urval. Med nedanstående sökkriterier fann vi företagen som skulle ingå i undersökningen.

- Företag med fler än 250 anställda
- Företag med en geografisk placering i Västra Götaland

Målgruppen för enkäten var arbetsmiljöansvariga och/eller de som arbetar med eller driver frågorna i företagen. Utskicket bestod av ett följebrev som beskrev författarna kort, syftet med undersökningen och en länk till enkäten.

2.3.2 Enkät

I en kvantitativ undersökning spelar enkätens utseende och upplägg en viktig roll om respondenten kommer att svara eller inte. Är frågeformuläret för omfattande eller ostrukturerat kan detta ge en negativ effekt på svarsfrekvensen. Obegripligt språk eller att frågeformuläret är slarvigt gjord kan få respondenten att se oseriöst på undersökningen (Holme, Solvang, 1997). Att ställa för kontroversiella frågor i början av en enkät kan enligt Holme och Solvang (1997) helt låsa respondentens svarsvilja på resten av frågorna. Det bästa är enligt författarna att inleda med några faktafrågor för att sedan gå över till de mer problematiska och till sist avsluta med några oproblematiske frågor.

Våra frågor är konstruerade så att vi skall få svar på vår frågeställning. För att få bra och relevanta frågor, totalt 16 stycken, har vi studerat litteratur, rådfrågat sakkunniga inom området och sökt efter relevant fakta på Internet. Enkäten är konstruerad som en webbsida vilket underlättar arbetet med utskicket, insamlingen och bearbetningen.

2.3.3 Insamling och bearbetning

När man använder den kvantitativa metoden används en speciell teknik för urvalet. Teknik innebär en kraftig förenkling vid bearbetningen vilket enligt Holme och Solvang (1997) gör det möjligt att med en viss grad av sannolikhet säga hur pass representativt resultat är.

Insamlingen av information gjordes genom att respondenterna själv skickade informationen till en databas. Denna typ av insamling kräver att man lagt upp enkäten som en webbsida och att webbsidan i sin tur är kopplad till en databas. Genom att använda verktyget SQL som är ett inbyggt verktyg där databasen är upplagd kunde vi göra sorteringar, kategoriseringar, summeringar och annat. Informationen presenteras med stapeldiagram och cirkeldiagram, vilka vi konstruerat i Excel.

2.3.4 Skapandet av en databas

2.3.4.1 Kravspecifikationen på databasen

Kraven är framtagna efter kravspecifikation för programvaran och genom samtal och intervjuer med WE Partners. Vi har begränsat oss till att ta med kraven som är utarbetade för databasen.

- **Strukturerad**
Det skall vara lätt att hämta/lägga till information i databasen via ett användargränssnitt. Givet ett antal parametrar skall önskad information kunna lagras och hämtas
- **Driftsäker**
Databasen skall vara driftsäker och stabil och klara att användas av ett stort antal användare.
- **Tillförlitlig**
Databasen skall vara normaliserad och optimerad till tredje normalformen.

2.3.4.2 Vår databas design

Databasen är utvecklad vid sidan om en webbapplikation. Några formella krav på hur databasen skulle designas fanns inte. För att kunna fastställa kraven på databasen var det nödvändigt att studera hur WEST- metoden fungerade och hur den tillämpades. Efter diskussioner med uppdragsgivare och utvecklaren av programvaran arbetade vi fram ett antal krav som var relevanta för databasen.

I nästa steg utformades ett databas schema. Första versionen utvecklades med hjälp av en arbetsbok som följer WEST-metoden. Från arbetsboken får man information om vem som skall använda informationen, vad som skall bearbetas och vad som skall göras med dessa data. Syftet med vår första version var att kontrollera med WE Partners om vi hade uppfattat metoden rätt och att den skulle ligga till grund för databasens struktur.

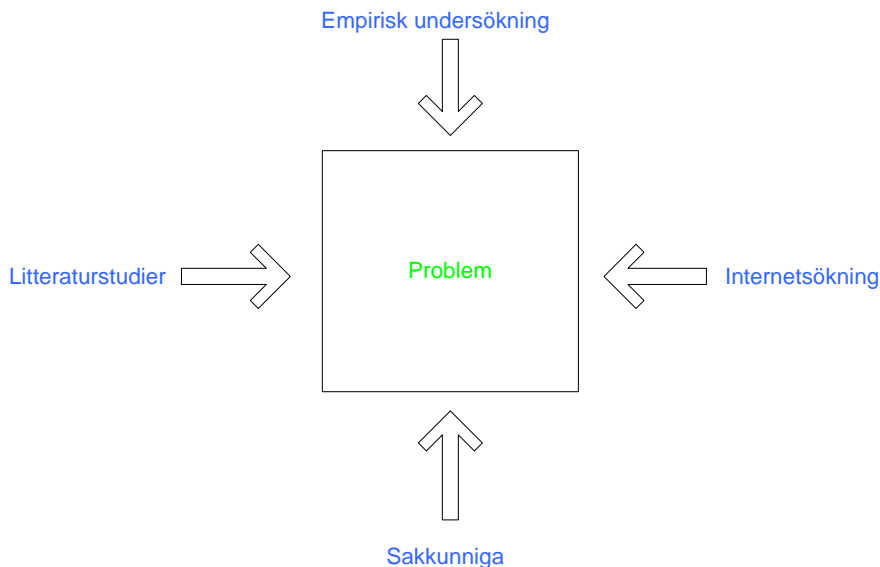
Första versionen som är normaliserad till tredje normalformen presenterades och diskuterades med uppdragsgivare och utvecklaren för programvaran. Uppdragsgivaren hade ytterligare önskemål och till version två tillkom mer tabeller och attribut.

När version två av databas modellen var färdig började vi bygga databasen. Uppdragsgivarna ville så fort som möjligt se någonting användbart, så databasen utvecklades enligt så kallad Extreme programming parallellt med programvaran. WE Partners kunde testköra dessa delar och kom sedan med förslag till förbättringar.

Databasen har sedan ändrats vid ett flertal tillfällen under utvecklingen. När man testat programvaran mot databasen och fått nya attribut och tabeller var det nödvändigt att återigen normalisera.

2.4 Reliabilitet och validitet

För att avgöra om informationen som tagits fram är tillförlitlig och giltig är det viktigt att kritiskt granska sin metod val (Holme, Solvang, 1996). Reliabiliteten eller tillförlitligheten är ett mått på i vilken utsträckning ett tillvägagångssätt ger samma resultat vid olika tillfällen under i övrigt liknande omständigheter. Validitet eller giltighet är ett mått på om en viss fråga mäter vad den avser att mäta (Holme, Solvang, 1996). Genom att samla in information från flera källor och kritiskt prövat den anser vi undersökningen ger en relativ god reliabilitet och validitet. Figur (1) visar hur vi har gått tillväga för att uppnå detta resultat.

Figur 2:1 Reliabilitet och validitet

3 Teori

3.1 Krav och regler i arbetsmiljöarbetet

Arbetet med arbetsmiljön är både viktig för samhället, arbetsgivarna och arbetstagarna. I huvudsak vilar ansvaret för arbetsmiljön på arbetsgivaren. Arbetstagaren ansvarar för sin egen arbetssituation, t.ex. att föreskriven skyddsutrustning används. Skyddsombud och skyddskommittéer har inget ansvar för arbetsmiljön.

Samhällets reglering sker i tre steg (Nationalencyklopedin, 2000). Det första steget är lagar som antagits av riksdagen, till exempel Arbetsmiljölagen. Nästa steg utgörs av förordningar som utfärdats av regeringen, till exempel Arbetsmiljöförordningen. Det sista steget utgörs av regler från Arbetskyddsstyrelsen (ASS). ASS lämnar allmänna råd men viktigast är ändå dess föreskrifter. Dessa är bindande och anger regler om lägsta tillåtna standard. Den offentliga regleringen kompletteras med den privata regleringen, i form av den lokala skyddsverksamheten med skyddsombud, skyddskommitté och företagshälsovård. Det första riksomfattande arbetsmiljöavtalet ingicks 1942 mellan SAF och LO.

Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande och vilka krav detta medför beror på det enskilda fallet. ASS föreskrifter är vägledande men inte uttömmande. Större krav ställs exempelvis när det gäller ensamarbete, minderåriga och gravida kvinnor. ASS är den centrala kontroll myndigheten medan lokal kontroll utförs av Yrkesinspektionen. Kontrollen sker främst genom inspektioner på arbetsplatserna och är rådgivande.

3.2 Systematiskt arbetsmiljöarbete

Det blir allt viktigare ur företagens synvinkel att kunna behålla och rekrytera arbetskraft samtidigt som denna arbetskraft håller sig frisk. En stor del av våra liv ägnar vi åt arbete och därmed blir förhållandena på arbetsplatsen mycket viktiga. WHO har i Hälsa 21 slagit fast att förbättringar av människors hälsa förblir ett varaktigt mål för social och ekonomisk utveckling. Ett hälsosamt företag är ett företag som värnar om en säker arbetsmiljö och hälsosamma arbetsformer. Dessutom arbetar ett sådant företag aktivt med hälsofrämjande program och försöker finna orsaker till ohälsa.

I juli 2001 började föreskrifterna om Systematiskt arbetsmiljöarbete gälla. Föreskrifterna ersätter Internkontroll av arbetsmiljön från 1992. De nya föreskrifterna betonar en helhetssyn på arbetsmiljön med kraftigare fokus på de sociala och psykologiska aspekterna av verksamheten. Huvudkravet är att arbetsgivaren i samverkan med sina medarbetare skall bedriva arbetsmiljöarbetet med en medveten systematik (Systematiskt arbetsmiljöarbete, 2001).

När Arbetsmiljöinspektionen, 1996, besökte 1000 företag för att se hur långt de hade kommit med Internkontrollarbetet visade det sig att endast 30 % hade påbörjat Internkontrollarbetet. Det var endast 1 % av företagen som kunde uppvisa några synbara resultat. Våren 2001 genomförde TEMO en undersökning för att ta reda på förekomsten av arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna. De tittade på fem olika områden;

- målet för arbetsmiljöarbetet
- kartläggning av risker/brister i arbetsmiljön
- handlingsplan för arbetsmiljöarbetet
- andra åtgärder för att förbättra arbetsmiljön
- dokumentation av arbetsmiljöarbetet

Måttet på om företagen infört systematiskt arbetsmiljöarbete grundade sig på att fyra av de fem områdena skulle vara utförda. Resultatet blev att systematiskt arbetsmiljöarbete var fullt infört på en tredjedel av de svenska arbetsplatserna. Andelen är särskilt låg inom handel och byggbranschen. Framförallt är det de små företagen som inte har påbörjat arbetsmiljöarbetet. En av orsakerna till detta är att många anser att det systematiska arbetsmiljöarbetet kräver för mycket papper och dokumentation (TEMO, 2001). En annan bransch som ligger lågt i införandet av systematiskt arbetsmiljöarbete är IT och telekomsektorn. Våren 2002 genomförde Sif:s arbetsmiljöombud en undersökning med över tusen små och medelstora företag (Andersson, 2002). Nästan 80 % av företagen inom IT och telekomsektorn hade då inte infört systematiskt arbetsmiljöarbete. En viktig orsak till att IT-företagen inte har kommit lika långt i arbetsmiljöarbetet är att utvecklingen går snabbt i IT-branschen. SIF menar att avsaknaden av ett formaliserat arbetsmiljöarbete inte innebär att arbetsmiljön är dålig men på sikt är det viktigt att arbeta systematiskt med arbetsmiljön. Det finns företag med dålig lönsamhet som struntar i arbetsmiljöarbetet. Detta är inte ett tillräckligt skäl

menar SIF, då just kostnaderna är en anledning till att bedriva arbetsmiljöarbetet. Förbättras inte arbetsmiljön blir de ökade kostnader för både företagen och samhället. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete innebär både att det förebyggande arbetet förbättras samt att man snabbt kan fånga upp personer i riskzonen för ohälsa och också har en plan för hur det skall hanteras när någon blir sjuk.

Varje företag har sin lösning på hur anställda skall trivas bättre på sin arbetsplats, uppleva kommunikationen fungerar bättre internt, att konflikter hanteras på ett bra sätt och att man som medarbetare kan ta ansvar och utvecklas. En gemensam faktor är dock att dessa företag bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete.

3.3 Möjligheter och hinder för ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete

Det som är viktigt för ett bra arbetsmiljöarbete är att arbetsgivare och anställda arbetar tillsammans. En formell samverkan har man i arbetsplatsträffar, skyddskommittéer och skyddsronder. I det dagliga arbetet har man en informell samverkan mellan arbetsgivare och anställd. De formella samverkansformerna är vanligare i större företag än i småföretagen. I småföretagen är ägaren mer synlig och vad denne gör i arbetsmiljöarbetet får stor betydelse. I en doktorsavhandling från Luleås Tekniska Universitet (Johansson, 1998) har man undersökt vad som ligger bakom ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete i mindre företag.

I företagen med mindre framgångsrika arbetsmiljöarbeten visar det sig att de har en chef som bestämmer det mesta. Chefen saknar en klar ledningsfilosofi och klara arbetsmiljö mål. Dessa företagare har oftast en låg ambitionsnivå. De förväntar sig att arbetsmiljöarbetet skall ge flyt i produktionen genom att personalen är intresserade, ansvarstagande och aktiva. Däremot vet de inte hur detta skall åstadkommas.

Vilka hinder finns det då för arbetsmiljöarbetet? Både de företag som är framgångsrika och de som är mindre framgångsrika upplever tid och pengar som stora hinder. Andra hinder som företagen pekar på är att personalen inte är motiverade att ta ansvar för den egna arbetsmiljön och regelverkets omfattning.

Arbetsmiljöverket genomförde 2001 en Temo-undersökning. Undersökningen genomfördes genom telefon intervjuer med arbetsgivare från ett urval svenska arbetsplatser och även med slumpmässigt utvalda skyddsombud. Resultatet blev att 70 % av arbetsgivarna bedömde att ledningen har ett stort intresse för arbetsmiljöfrågor. 60 % av arbetsgivarna och 80 % av skyddsombuden kände till föreskriften om Internkontroll av arbetsmiljön. På frågan om de egna kunskaperna om arbetsmiljöfrågor är tillräckliga svarade 30 % av arbetsgivarna och 10 % av skyddsombuden att de är fullt tillräckliga. 20 % av arbetsgivarna tycker inte att ett systematiskt arbetsmiljöarbete betyder något för det ekonomiska resultatet och att det leder till mindre ohälsa.

I undersökning såg man också att de företag som tyckte att de hade lite tid till sitt förfogande i arbetsmiljöfrågor var de som arbetade aktivt och förebyggande. Tvärtemot var det med företag som var relativt ointresserade av arbetsmiljöarbete där de tyckte att de hade mycket tid till förfogande. Detta kan tolkas som att de som anser att arbetsmiljöarbetet är viktigt känner att den tid som de lägger är otillräckligt. De som däremot är ointresserade känner att den tid som läggs är för mycket.

Företag som skapar bra arbetsmiljöer har i sin vision och sina mål klart och tydligt angett sin syn på medarbetarna och deras roll som en resurs och förutsättning för utveckling och överlevnad (Lindahl, 2004). Ledarskapsutbildningen är central i dessa företag, där chefskapet kräver både teknisk och social kompetens. Medarbetarskapet är också viktigt, alla medarbetare skall kunna påverka sin arbetssituation, ta eget ansvar för sig själv, gruppen och företaget. Utgångspunkten i arbetsmiljöarbetet är en helhetssyn där arbetsmiljöfrågor integreras i den vardagliga verksamheten. Ledningen i dessa företag anser att produktion, ekonomi, arbetsmiljö och en god utbildning och kunskapsstandard hänger ihop.

3.4 Stödmaterial för arbetsmiljön - metoder

För att underlätta och stödja arbetsmiljöarbetet finns det en hel rad av stödmaterial. Detta är ett viktigt område framförallt för att användbar kunskap skall komma till praktisk användning och ge en bra arbetsmiljö men också för att samhällets krav och normer skall nå ut till alla arbetsplatser.

En översikt och analys gjordes av Institutet för Riskhantering och Säkerhetsanalys (Harms-Ringdahl, Jansson, 2000). Undersökningen visar att det finns många producenter och distributörer som inriktar sig på arbetsmiljö. Några exempel är Arbetarskyddsnämnden (ASN), Arbetarskyddsstyrelsen (ASS), Arbetsmiljöforum, Arbetslivsinstitutet och Industriforskning och utveckling (IVF). Publiceringen av material är omfattande och totalt finns det 750 produkter tillgängliga samt 270 författningar från ASS. Detta material har beskrivits utifrån en rad parametrar. Vad man ser är att många material är i tryckt form men mer och mer stödmaterial kommer ut i digital form på CD eller diskett. Detta ihop med Internet kommer sannolikt att bli ett viktigt distributionssätt för stödmaterial.

Internet blir allt viktigare som medium för att ge information till arbetsmiljöarbetet. I april 1999 använde 49,6 % av alla svenskar mellan 12-79 år Internet (KK-stiftelsens tidning, 1999). Det totala antalet webbsidor i världen är stort och växer hela tiden. Företagen använder sig i allt större utsträckning av egna webbsidor för att nå ut till kunder och marknader. En liknande studie gjordes av IVL (Eurenius, 2000) där syftet var att undersöka småföretagens behov av verktyg och hur dessa verktyg skulle utformas och marknadsföras. När det gäller företagens behov ser man två problem, dels att företagsledarna inte känner till internkontrollen (i företag med mindre än 10 anställda

kände 68 % av företagsledarna inte till detta) och dels att man har en uppfattning att arbetsmiljön är bättre än genomsnittet (22 av 30 små företagsledarna ansåg detta).

När ett verktyg marknadsförs är det viktigt att tänka på följande,

- verktyget skall vara intressant vid första anblicken
- verktyget skall vara trovärdigt och relevant
- arbetsbördan i form av tid och omfattning skall vara realistiskt
- verktyget skall ge resultat som exempelvis åtgärder

Vad som kommit fram är att det är komplext och svårt att nå ut med arbetsmiljöinformation till företagen. Det är viktigt att kunna se kundens upplevda behov.

3.5 WEST-metoden

WEST (Work Environment Screening Tool) är resultatet av ett forskningsprojekt som genomfördes 1999-2001, av IVF med ekonomiskt stöd från Rådet för arbetslivsforskning. WEST är ett verktyg som kan användas för att styra verksamheter mot bättre hälsa och högre produktivitet genom att den kan prognostisera ekonomiska effekter av arbetsmiljön och ge en helhetsbild (Karling, Brohammer, 2002). Metoden är indelad i sex delar, efter de faktorer i arbetsmiljön som man mäter och bedömer. Delarna kan användas var för sig eller tillsammans.

- Olycksfall
- Belastningsergonomi
- Psykiska och sociala faktorer
- Buller och vibrationer
- Kemiska hälsorisker
- Arbetsmiljö allmänt

Kartläggningarna utförs av utbildade användare som går ut i organisationen och observerar och intervjuar, vilket tar två dagar per avdelning. En arbetsbok där WEST-metodiken är samlad används. Där finns också beräkningsmodeller för att få fram ett ekonomiskt resultat. Genom förslag på prioriterade, riktade insatser klargör metoden vilka ekonomiska besparingar, vinster, som är möjliga. I förlängningen ger detta ett effektivare arbetsmiljöarbete.

3.6 Databas

En databas är en samling information som är lagrad så att det är lätt att söka och hämta enskilda bitar av information. De allra första databaserna dök upp när de första

datorerna inom affärsvärden började användas på 1960 talet. De var hierarkiska i sin struktur, vilket gjorde dem snabba att hitta information, men svåra att manipulera

Den moderna relationsdatabasen uppfanns av 1970 av Edgar Codd. En relationsdatabas består av en databas med flera tabeller som har inbördes relation till varandra. Man kan inte bara spara text utan även t.ex. bild, ljud och video (Wikipedia, 2004).

En databashanterare är ett verktyg för att strukturera och manipulera data i en databas (Kroenke, 2004). Man använder den bl.a. för att lägga till, hämta och ändra data. Det finns i dag många olika databashanterare på marknaden. De största som också är av typen relationsdatabaser är Oracle, DB2, Access och SQL Server. En del av dessa har stöd för avancerade funktioner som enligt Kroenke (2004) är

- **Stored Procedures**

En samling SQL frågor lagrade i en fil som kan köras på bestämda kommando. Ofta erbjuder databashanterare ett eget språk att skriva stored procedures i. Andra databashanterare tillåter att stored procedures skrivs med Java.

- **Triggers**

En typ av Stored procedures som körs när en viss händelse inträffar.

- **Referential integrity**

Regler för hur aktiviteter utförs mellan relationer i databasen.

Det finns även en rad fria alternativ och störst där är My-SQL som går under GNU (General public licens) licens. GNU licensen innebär bl.a. öppen källkod så utvecklingen av My-SQL går snabbt framåt (Greenspan & Brad, 2001).

My-SQL saknar en del av de mest avancerade funktionerna som andra databashanterare har. Utvecklarna hävdar att såna funktioner minskar den prestanda och driftsäkerhet som My-SQL har (Greenspan & Bulger, 2001).

Genom Middleware kan man åstadkomma samma effekt som dessa funktioner ger. My-SQL är open sources produkt vilket innebär att den är fri att använda utan att man behöver betala för den. Den är väl så användbar ihop med en webbapplikation.

Beroende på i vilken miljö man installerar en databas ger det automatiskt valet av databashanterare. Väljer man t.ex. Oracle eller SQL Server får man helt anspråkslösa databashanterare med avancerade funktioner och säkerhet, men som kostar därefter. Exempelvis My-SQL som inte har dessa funktioner är dock användbart i mindre till medelstora applikationer.

4 Resultat

4.1 Urval

	Antal
Urval efter selektering	120 företag
Problem med att hitta e-mail adresser	30 företag
Vårt urval	90 företag

Figur 4:1 Totala urvalet och vårt urval

På grund av att vi inte hittade e-mail adresser till 30 av företagen var vi tvungna att ta bort dessa företag från det ursprungliga urvalet som var 120 företag.

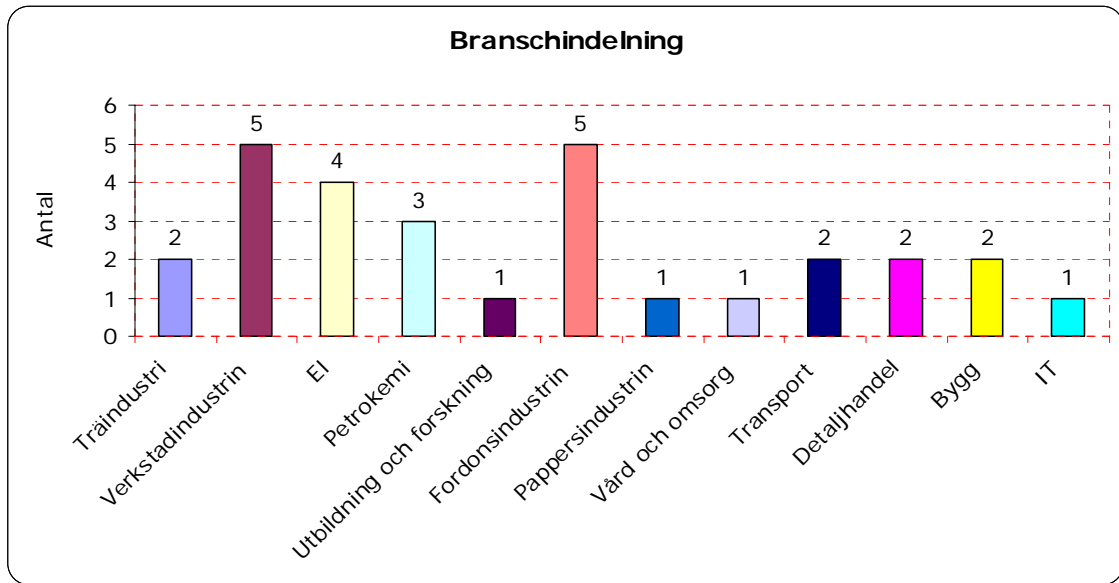
4.2 Svansfrekvens och kvantitativa resultat

Frågan ”På vilket sätt blir medarbetarna informerade om arbetsmiljörutinerna?” har vi valt att inte presentera eftersom svarsalternativen inte stämmer med frågan (se bilaga A). Likaså kommer vi inte att presentera svaren gällande frågan ”Hur väl fungerar metodiken som används idag?”. Denna fråga har vi inte fått in tillräckligt med svar för att vi skall kunna göra en vettig analys. Frågornas kommentarer kommer vi att använda under punkten Kommentarer (4.3).

	Antal	Procent
Svansfrekvens	29 företag	32
Svansbortfall	61 företag	68
Totalt	90 företag	100

Figur 4:2 Fakta om svansfrekvens och svansbortfall

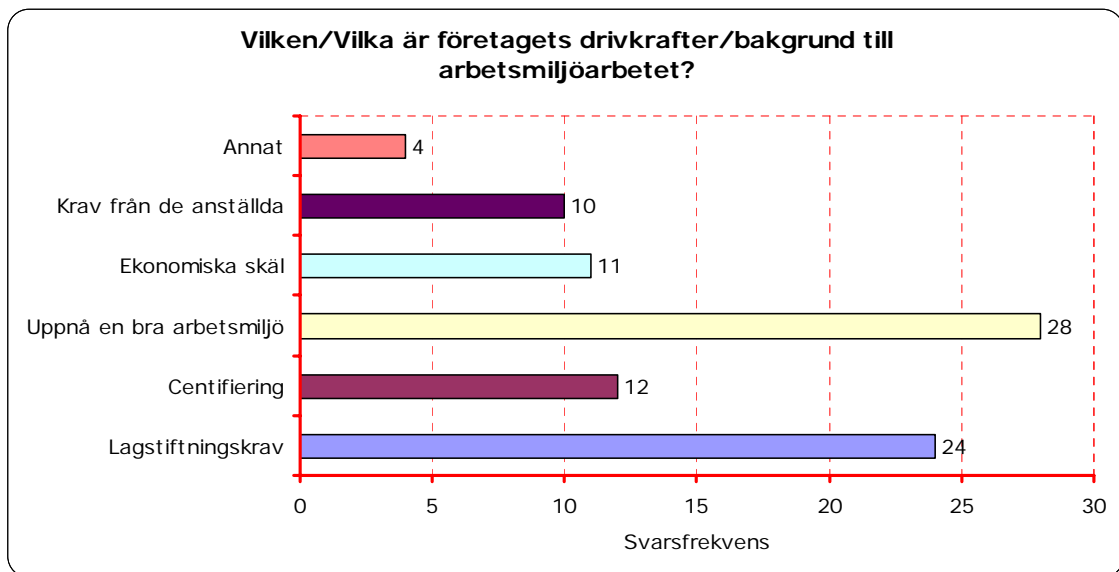
Branschindelning av de företag som studien är baserad på.

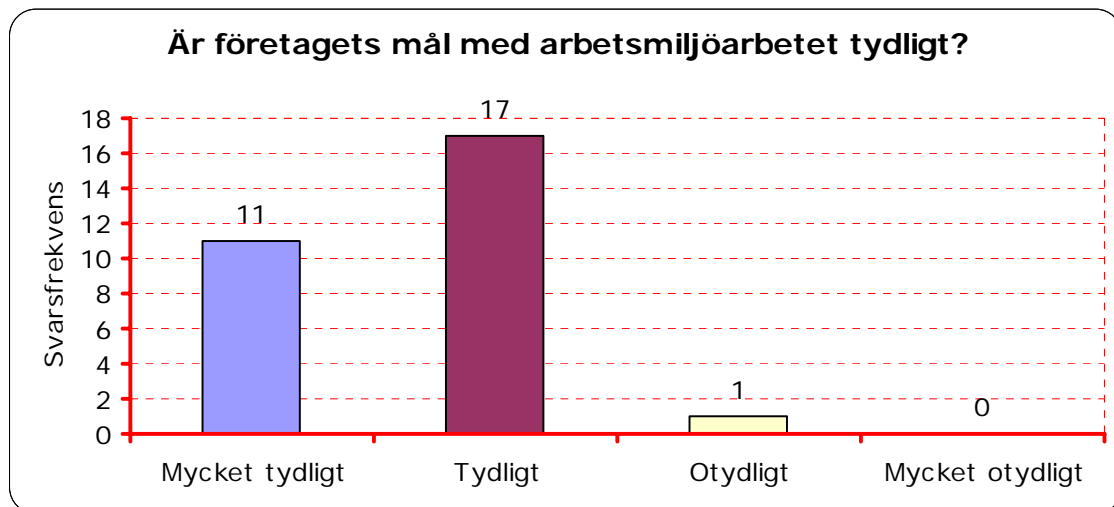
Figur 4:3 Branschindelning

Drivkrafter och mål

De två största drivkrafterna/bakgrunderna att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete är att uppnå en bra arbetsmiljö för sina anställda och att uppfylla lagstiftningskraven. Hela 96 % av företagen anser att målet med arbetsmiljöarbetet är tydligt eller mycket tydligt.

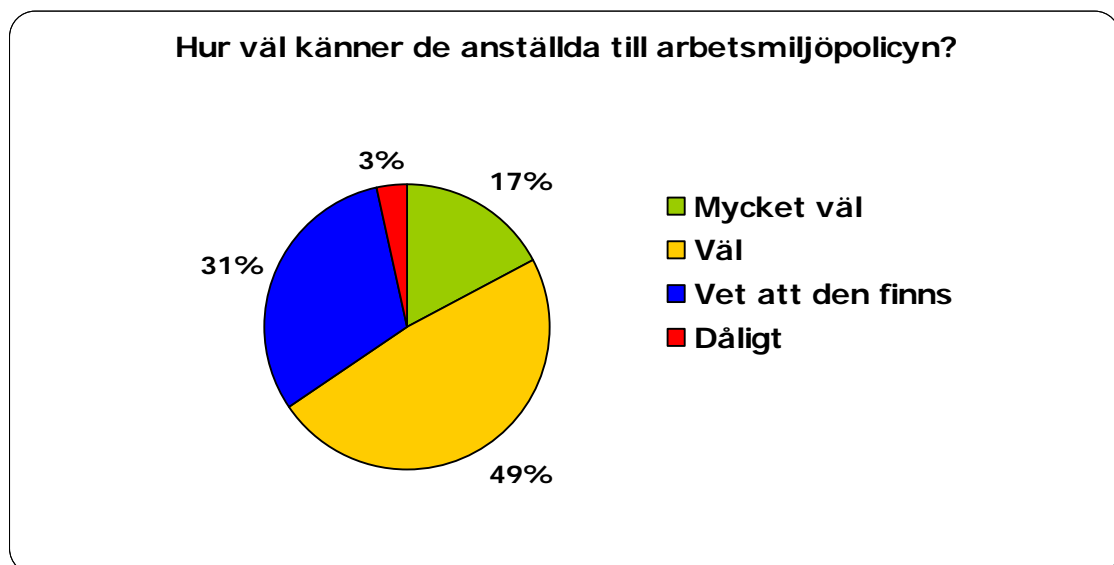
Figur 4:4 Företagens drivkrafter och bakgrund

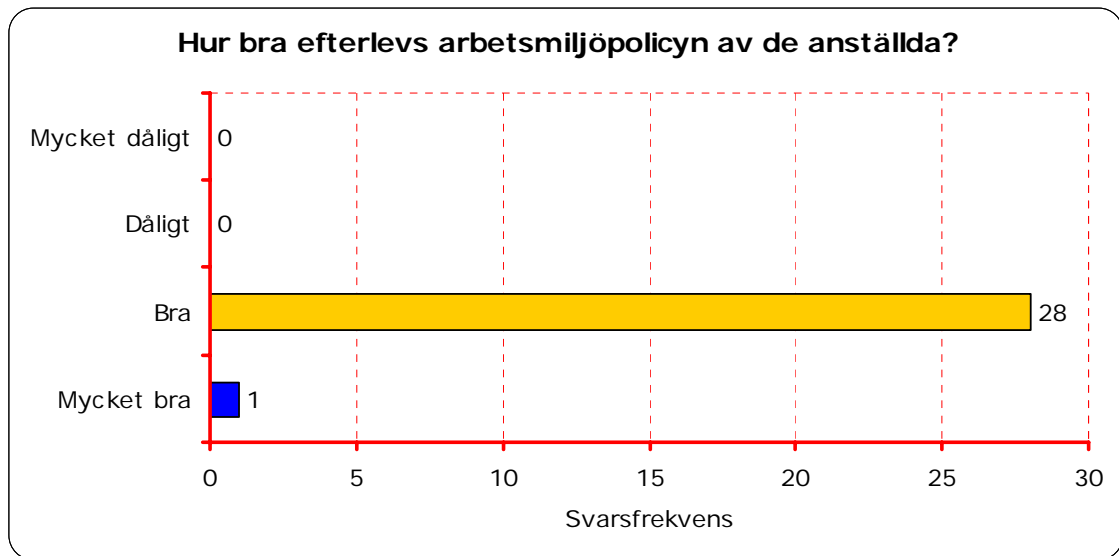
Figur 4:5 Mål och arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljöpolicy

93 % av företagen har utformat en egen arbetsmiljöpolicy. 66 % av de anställda anses känna till arbetsmiljöpolicyen väl eller mycket väl och den efterlevs bra.

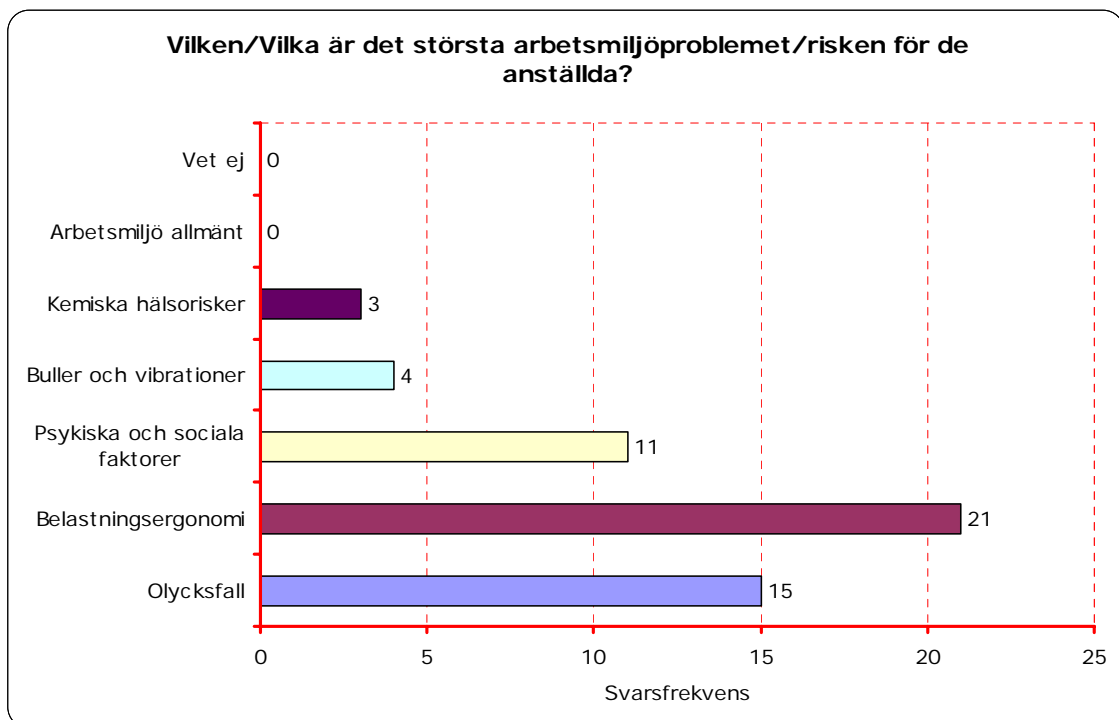
Figur 4:6 Anställda och arbetsmiljöpolicy

Figur 4:7 Efterlevs arbetsmiljöpolicyn av de anställda

Arbetsmiljöproblem/risk

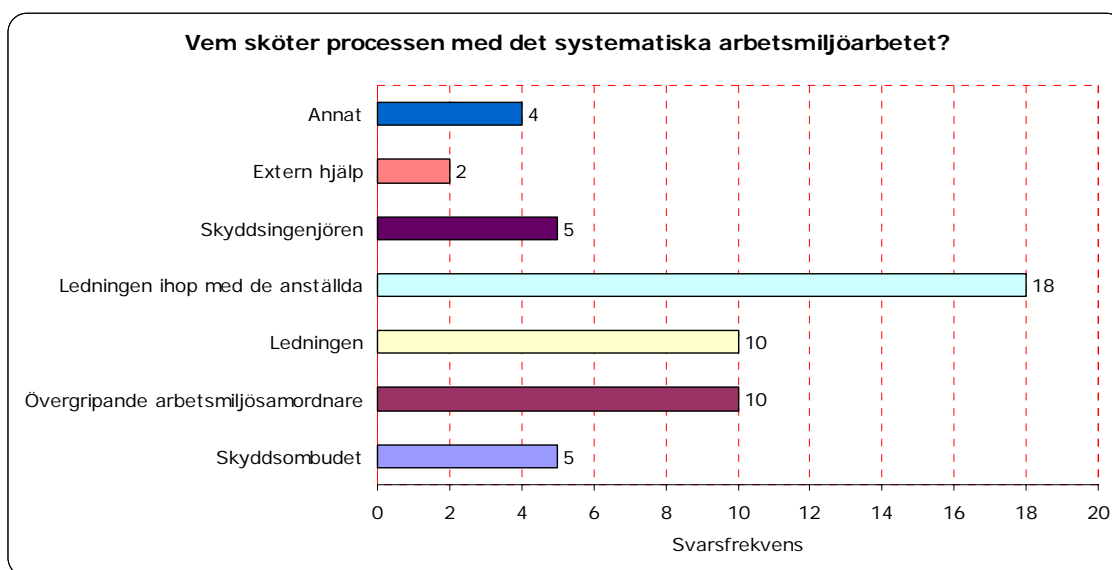
Den största risken för en arbetsskada/olycka är belastningsergonomi. Därefter kommer olycksfall och psykiska och sociala faktorer.

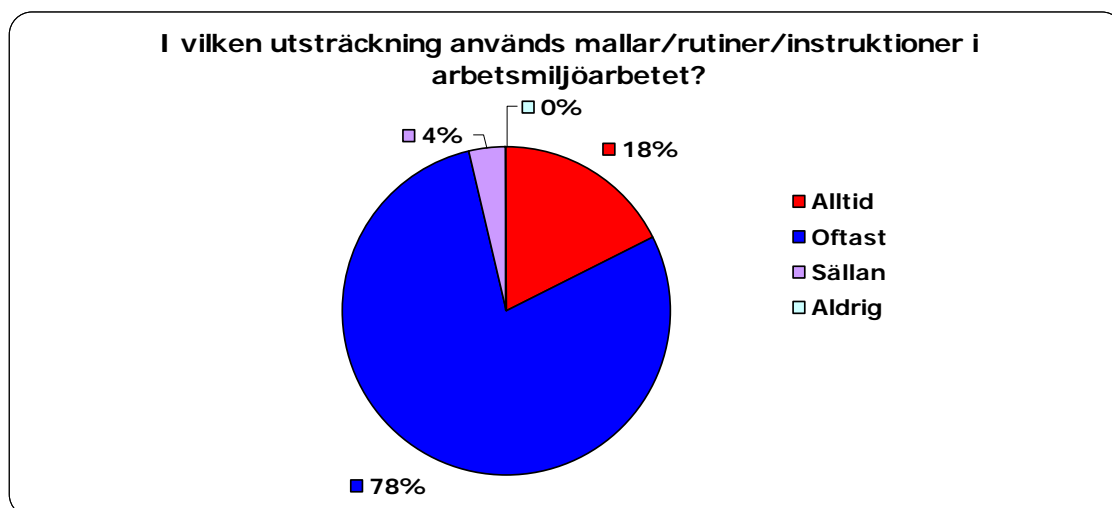
Figur 4:8 Arbetsmiljöproblem och risker

Arbetsmiljöprocessen

När det gäller vem som sköter processen med det systematiska arbetsmiljöarbetet så är det uppdelat på många men framförallt ligger detta på ledningen ihop med de anställda. På vissa företag finns det en övergripande miljösamordnare. Endast två av företagen nämner att de tar hjälp externt. I nästan samtliga fall används någon typ av mallar/rutiner/instruktioner i arbetsmiljöarbetet. Många olika metodiker används men framförallt riskanalyser. 4 % av företagen använder någon extern metod.

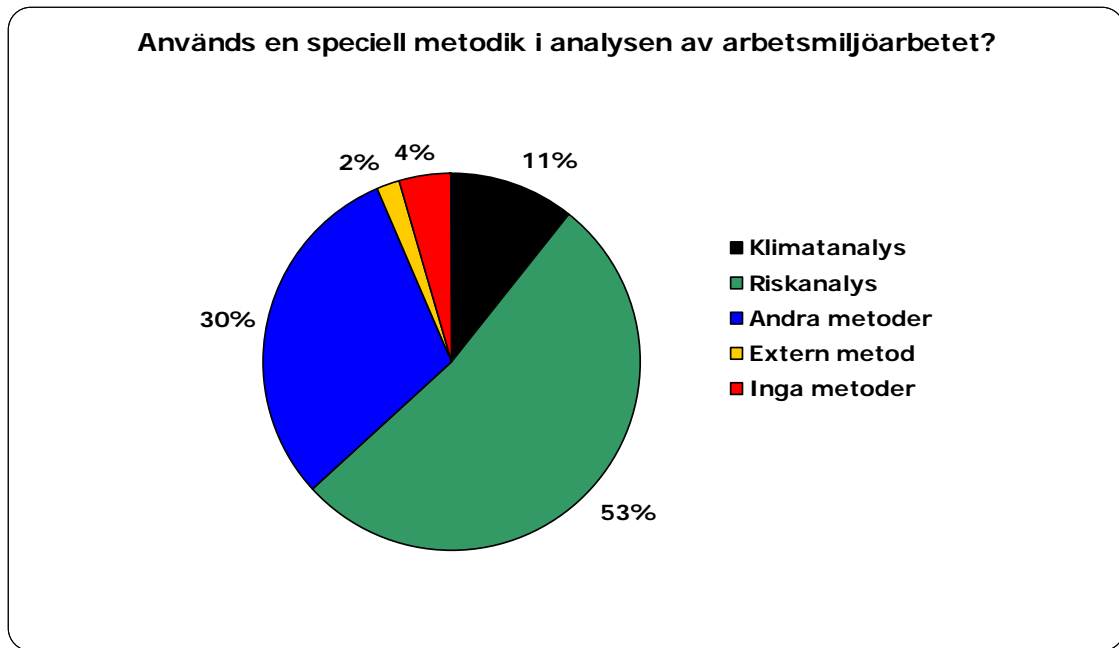

Figur 4:9 Processen med arbetsmiljöarbetet

Figur 4:10 Används mallar, rutiner eller instruktioner

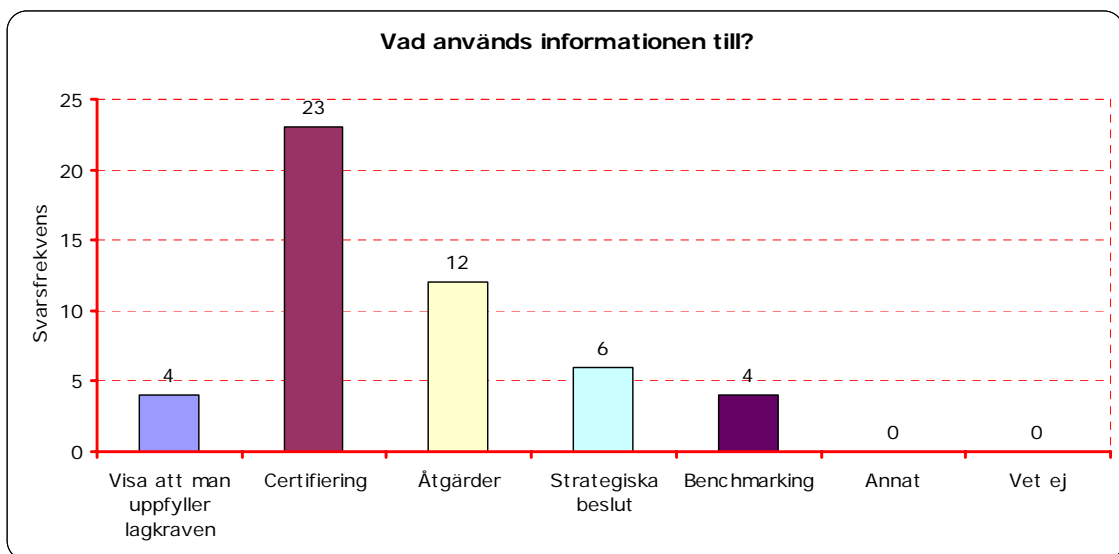

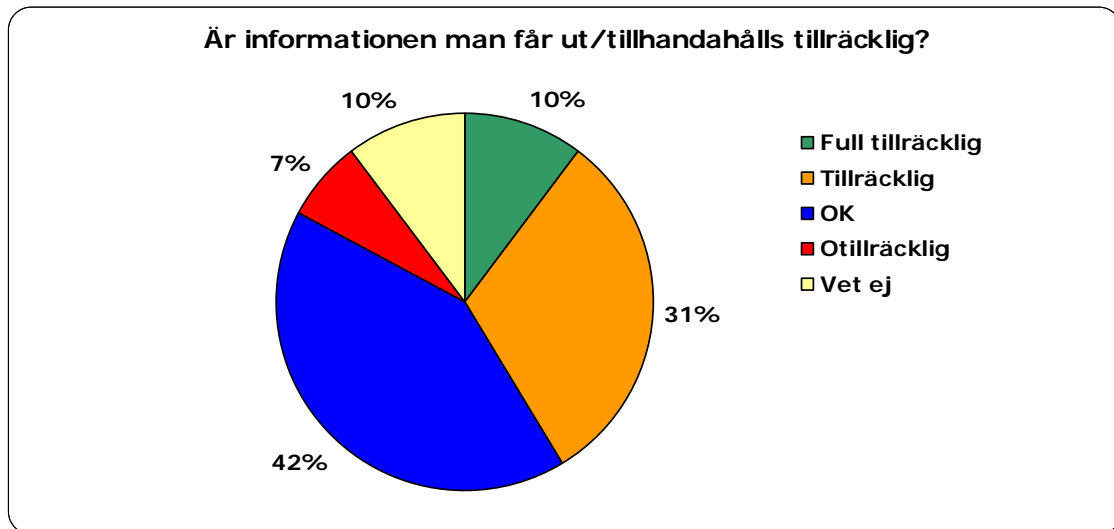
Figur 4:11 Metodik och arbetsmiljöarbete

Metodens informationsinsamling och resultat

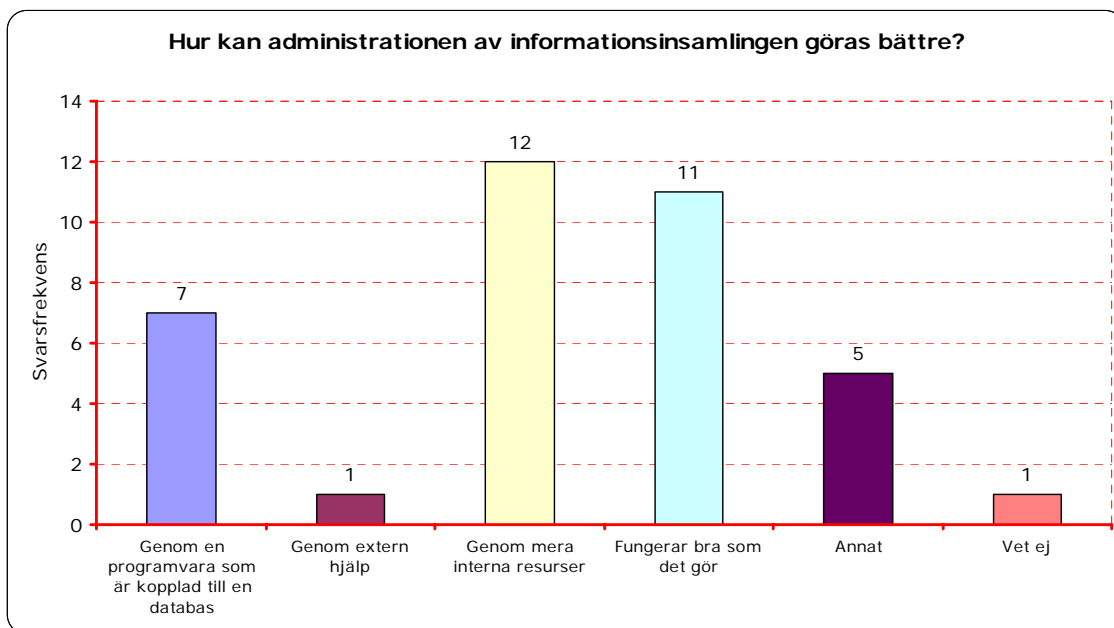
Det resultat som metoden ger vid utvärderingen av arbetsmiljöarbetet används till största del till certifiering och för att vidta åtgärder. 41 % av företagen anser att informationen man får ut är tillräcklig eller mer än tillräcklig, 42 % att det är OK och 7 % att informationen är otillräcklig. Informationsinsamlingen skulle kunna underlättas genom att använda en programvara eller genom mer interna resurser.

Figur 4:12 Informationsanvändning

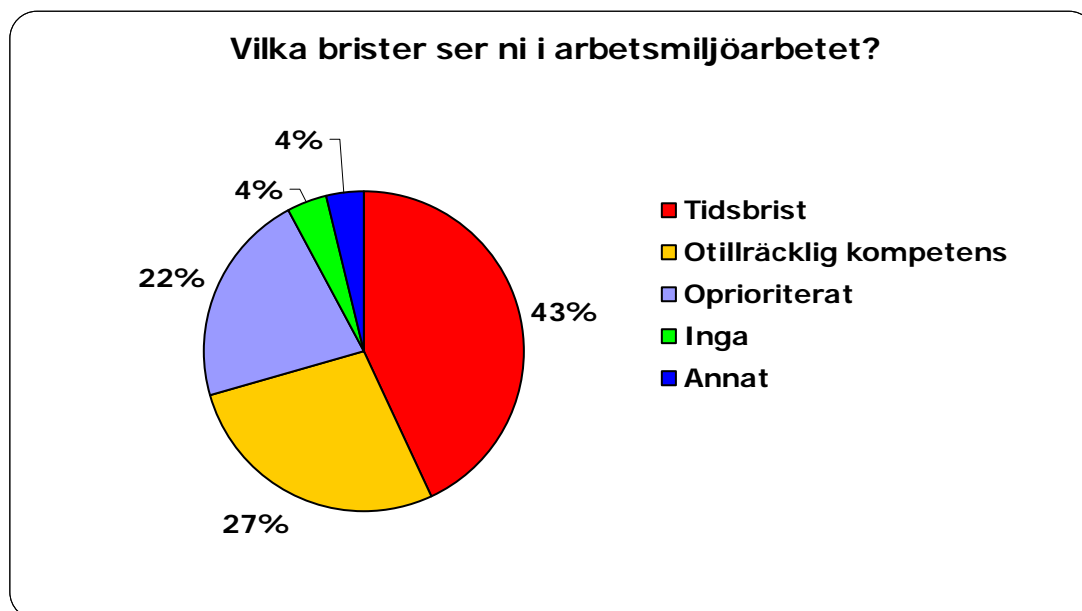
Figur 4:13 Tillräckligt med information

Figur 4:14 Förbättringar i informationsinsamlingen

Brister

De brister som företagen ser är tidsbrist, otillräcklig kompetens och att arbetsmiljöarbetet är oprioriterat. 43 % av företagen anser att den tid som avsätts kunde utökas.

Figur 4:15 Brister i arbetsmiljöarbetet

4.3 Kommentarer från respondenterna

Under denna punkt kommer vi att presentera kommentarerna som har kommit fram i enkäten.

Vilken/vilka är företagets drivkrafter/bakgrund till arbetsmiljöarbetet?

"Säkerhet/arbetsmiljö är prioriterat"

"Företaget har ett bra samarbete med den fackliga organisationen, speciellt Metallorganisationen"

Är företagets mål med arbetsmiljöarbetet tydligt?

"Väl definierat inom Global organisation"

"Vi har formulerat de övergripande målen i vår årliga Handlingsplan för arbetsmiljöarbetet"

"0 olyckor är ett av målen"

Har företaget utformat en egen arbetsmiljöpolicy?

"Via koncern"

"En koncernövergripande policy är under framtagande"

"Den revideras vart tredje år"

Hur väl känner de anställda till arbetsmiljöpolicy?

"Policyn finns i vårt kvalitetssystem och är tillgänglig för alla. Den finns också att tillgå på hemsidan för Arbetsmiljö"

"Tas upp bl.a. vid introduktionsutbildning"

I vilken utsträckning används mallar/rutiner/instruktioner i arbetsmiljöarbetet?

"Vi har integrerat arbetsmiljöarbetet i vårt Ledningssystem"

"Vi har ett mycket bra system, men på grund av omorganisationer och ombyte av chefer är det svårt att få det hela att fungera till 100 %"

"När det finns anledning utifrån utförda riskbedömningar"

"Det finns rutiner, men de används aldrig"

Hur bra efterlevs arbetsmiljöpolicy av de anställda?

"Självklart varierar detta beroende på person, men den allmänna efterlevnaden är god. Dock är ju en policy allmänt hållen och de anställda arbetar utifrån rationer/riktlinjer"

"Mycket i vår policy är självklara saker, vilket gör att man efterlever den utan att vara helt klar på vad det är som styr handlandet. Med sunt förnuft och medmänsklighet, så är det inga problem"

"Kan bero på om man som anställd har ett intresse i arbetsmiljöfrågor. Det har blivit mycket större medvetenhet inom företaget beträffande psyk och sociala frågor!!"

"I ett såpass stort företag finns det alltid, de som är bättre och de som är sämre"

På vilket sätt blir medarbetarna informerade om arbetsmiljörutinerna?

"Genom cheferna, som får utbildning på olika sätt. Därefter har dom i uppgift att föra informationen vidare. Vi har också en hemsida som där all information om arbetsmiljön finns"

"Genom cheferna, som får utbildning på olika sätt"

"Staben arbetar med frågorna, de anställda blir informerade interna info, möten, nya anvisningar"

"Via chefer eller arbetsmiljöavd"

"Arbetsplatsträffar"

"Vid introduktion eller efter riskbedömningar"

"Genom info från chefer samt i intranät (personalhandbok och processer)"

"Via arbetsplatsträffar"

"Nyheter meddelas vid avdelningsmöten alt anslagstavlor"

"Genom arbetsplatsmöten och vid introduktion"

"Arbetsplatsmöten, intranät och SHM-kommitte"

"Skriftliga rutiner/instruktioner samt på intranät"

"Via möten"

"Vi har integrerat det systematiska arbetsmiljöarbetet i vårt kvalitetssystem så finns alla dessa rutiner inlagda där"

"Våra främsta informationskanaler är, Arbetsplatsträffar, lokala gruppträffar, skyddskommittémöten, interntidning m.fl."

Vilka/vilka är de största arbetsmiljöproblemen/risken för de anställda?

"Beror självklart på vilken arbetsuppgift man har. T.ex. så har tjänstemän i större utsträckning psykosociala faktorer som belastar deras hälsa. (Men sjukfrånvaron är låg bland dem) Fyller även i Olycksfall eftersom Träind. är en drabbad bransch i detta avseende. Vi har mkt. få allvarliga olycksfall"

"Tidigare var fysiska problem vanligare. Problem med nackar, musarmer osv. Idag är dessa problem inte så vanliga då vi har skapat en mycket bra fysisk arbetsmiljö, med bra stolar, höj och sänkbara bord, platta skärmar osv."

"Det förekommer hot och våld från klienter"

"En riskfylld miljö, men fokus på säkerheten finns hela tiden. Senaste året ett olycksfall"

"Olika delar i koncernen har väldigt olika riskbilder"

"Stress"

Vem sköter processen med det systematiska arbetsmiljöarbetet?

- "Chefer har fått delegerat arbetsmiljöuppgifter till sig"*
- "Cheferna har ansvaret att det fungerar i deras grupp. Ledningens stöttning är nödvändig"*
- "Produktionschef, arbetsledare i samarbete med skyddsombud"*
- "Efter gemensamt utarbetade instruktioner"*
- "Extern hjälp är företagshälsovården. Ett partsammansatt Arbetsmiljöråd"*
- "Alla anställda har ett personligt ansvar. Formellt så finns linjeansvaret"*
- "Arbetsmiljökommittén har ansvar för att efterlevnaden fungerar"*

Är den tid som avsätts till det systematiska arbetsmiljöarbetet tillräcklig?

- "Generellt tillräckligt, men även här beror det på person och engagemang"*
- "Arbetsmiljöarbete är oftast inte en högt prioriterad fråga"*
- "Varierar på olika enheter"*

Används en speciell metodik i analysen av arbetsmiljöarbetet?

- "Olika metoder kan användas beroende på vad det är för något som skall analyseras"*
- "Det finns många metoder för att bedöma risker och där avgör vilken typ av risk som skall bedömas vilken metod som används"*
- "Riskanalysen utförs mestadels genom skyddsronder"*
- "Vi har ett eget dokument som heter "Arbetsmiljöprofilen". Detta dokument är kopplat till vår klimatanalys och vårt miljöarbete och brand och säkerhet. Samtliga personal ska tillsammans med sin chef gå igenom detta dokument och göra handlingsplaner"*
- "Olika bolag i koncernen använder olika metoder"*
- "Vi gör analyser efter behov och då genom vår företagshälsovård"*

Hur väl fungerar metodiken som används idag?

- "Skulle kunna fungera bättre. Men ständiga omorganisationer och fysiska flyttar gör att det är svårt att ha kontinuitet när det gäller ansvariga. Det finns hela tiden nya chefer som inte hunnit få utbildning"*
- "Riskbedömningar är ett aktivt lärande som pågår ständigt"*
- "Bra"*

Är informationen man får ut/tillhandahålls tillräcklig?

”Man strävar alltid efter att få ut mer info och ingen informationsmetod är ‘klar’ utan måste ständigt förfinas och förändras utifrån dagsbehov”

Hur kan administrationen av informationsinsamlingen göras bättre?

”Kan alltid förbättras utifrån faktiskt behov”

”Med en organisation som inte ständigt befinner sig i förändring, skulle man kunna hålla informationen bättre aktuell”

”Utbildningar av berörda”

”Bättre intern uppföljning”

”Lokala samordnarmöten”

”Kan tänka mig en programvara och en databas. Men vi får se över de interna resurserna först”

”En programvara kanske skulle vara bra för teknisk uppföljning”

Vilka brister ser ni i arbetsmiljöarbetet?

”Allt tar tid, beror också på hur noggrant det skall göras”

”Brister finns alltid men i stort är det bra”

”Inom lager och distribution är det prioriterat med arbetsmiljöarbetet”

”Relativt svårt för de som inte arbetar med detta konstant”

”Produktionen måste ibland gå först”

5 Analys av resultatet

De företag som varit med i studien ser arbetsmiljöarbetet som nödvändigt och mycket viktigt. Många av företagen har utarbetat en arbetsmiljöpolicy men det finns mer att göra för att nå ut med den till sina anställda.

De flesta företagen anser att en av deras viktigaste drivkrafter i arbetsmiljöarbetet är att uppnå en bra arbetsmiljö för de anställda. Så kan det också vara då fler och fler företag har insett att det blir allt viktigare att behålla och rekrytera arbetskraft samtidigt som denna arbetskraft håller sig frisk. Men tyvärr visar det sig också att arbetet med arbetsmiljön ofta är oprioriterat och att tiden inte räcker till.

Företagen arbetar på ett systematiskt sätt där ledningen och personalen tillsammans samverkar för att uppnå en bra arbetsmiljö. Olika metoder används och i de flesta fall

fungerar detta bra. Med mera interna resurser och med verktyg som använder en programvara ihop med en databas kan informationsinsamlingen, bearbetningen och uppföljningen förenklas.

6 Diskussion

Trenderna på dagens arbetsmarknad är att företagen arbetar mer globalt. Risken är att de dåliga jobben inte åtgärdas utan flyttas till så kallade låglöneländer. Många storföretag slimmar sina organisationer och det medför nya ohälsoproblem som stress och underbemanning. Många företag använder outsourcing och bemanningsföretag för vissa delar av sin verksamhet. Oftast kanske det inte är det bästa arbetena ur arbetsmiljösynpunkt som läggs ut. Detta kan vara ett skäl till att fokuset istället har hamnat på företagets existens istället för att fokusera sig på en bättre arbetsmiljö. Då dessa trender är ett allvarligt hot mot arbetsmiljön måste företagen skaffa sig verktyg som kan skapa överblick och ge möjligheter till vettiga analyser i arbetsmiljöarbetet. Tidsbrist anser många som arbetar med frågan vara orsaken till ett dåligt arbetsmiljöarbete vilket kan leda till ohälsosamma arbetsplatser. Informationstekniken kan vara en lösning för att lösa problemet med tidsbrist. Skälet till detta är att verktygen kan hantera och systematisera de stora informationsmängderna som krävs för ett effektivt arbetsmiljöarbete. Sådana verktyg förser också företagen med det underlag som behövs för att lösa komplexa problem i arbetsmiljön. Verktygen finns och håller ständigt på att utvecklas i och utanför företagen. De externa miljökonslterna är medvetna om företagets problem och gör allt för att skraddarsy sina koncept. Det vi har sett i vår undersökning är att 24 % av företagen anser sig kunna underlätta sitt arbetsmiljöarbete med en webbapplikation som är ihopkopplad med en databas. Då det i framtiden blir allt viktigare för företagen att verktygen som används i det systematiska arbetsmiljöarbetet blir ännu mer effektiva tror vi att fler och fler företag kommer att se sig om kring efter dessa verktyg. Genom att samla informationen i en databas och genom denna information snabbt få ut statistiska underlag för åtgärder och kostnadsbesparingar tror vi att ledningen kommer att förstå vilka ekonomiska vinster som kan göras genom att personalen håller sig friska. Sådan information kan också skynda på företagets strävan att bli certifierade.

6.1 Metod problem

6.1.1 Svarsbortfall

De vanligaste orsakerna till svarsbortfallen är enligt Körner och Wahlberg (2000) att personerna inte kan eller vill svara. Författarna tror också att känsliga frågor och språksvårigheter kan leda till ett stort svarsbortfall. För att få en bra helhetsbild är även de som inte svarar viktiga för resultatet. Ett stort svarsbortfall kan snedvrída hela

undersökningsresultatet och göra undersökningen mindre tillförlitlig. Som figur (2) visar har denna undersökning ett stort svarsbortfall (68 %). Vad detta beror på kan vi inte med bestämdhet säga något om. Då vi bara kan gissa oss till varför företagen inte kunde eller ville vara med i undersökningen valde vi att diskutera detta under denna punkt. Ett av skälen till det höga svarsbortfallet tror vi kan bero på att företagen inte vill visa hur det systematiska arbetsmiljöarbetet bedrivs hos dem. Hos dessa företag kanske inte arbetsmiljöarbetet står högst upp på dagordningen eller att de anser sig inte lita på anonymiteten vilket skulle leda till att de blev utlämnade. Är det så att företagen trodde på det sistnämnda vill vi med bestämdhet säga att vår avsikt med undersökningen inte var att hänga ut något företag. Vi ville bara skapa oss en bredare bild av hur arbetsmiljöarbetet bedrivs ute bland företagen. Ett annat skäl kan vara att enkäten "dribblats" bort i företagets hantering vilket har bidragit till att enkäten inte kommit fram till rätt respondent. Tidsbrist kan vara ett annat skäl till det höga svarsbortfallet vilket i så fall stärker teorin om den allmänna tidsbristen som råder i arbetsmiljöarbetena. Vad vi med bestämdhet kan säga om undersökningen är att informationen inte ger oss den möjligheten att statistiskt kunna säkerställa informationen om hur företagen arbetar med arbetsmiljöarbetet. Men vi tycker inte man skall förkasta information som samlats in. Den ger tydliga indikationer om hur företagen arbetar med sitt miljöarbete.

Ett sätt att undersöka det stora svarsbortfallet är att göra några kvalitativa intervjuer med företag som inte svarat på enkäten. Vi har dock valt att inte göra detta på grund av att vi tror att företagen är trötta på oss efter alla påtryckningar. Vi har sammanlagt skickat ut tre stycken påminnelsebrev. Vissa företag har hört av sig för att meddela att de inte ville delta i undersökningen och vissa har inte hört av sig alls. Orsaken till detta bortfall kan tolkas som att företagen inte är tillräckligt intresserade för frågan eller inte har haft tid eller lust att delta i undersökningen.

6.1.2 Enkät

Enligt Holme och Solvang (1997) är det viktigt hur frågeformuläret ser ut och hur frågorna läggs upp. De menar också att för att få in resultatet är vi beroende av mottagarens välvilja. Att konstruera ett frågeformulär för omfattande, ostrukturerat, obegripligt eller slarvigt och oseriöst ökar sannolikheten för ett högt svarsbortfall. När det gäller utformningen av vår enkät kunde vi i frågan "Hur väl fungerar metodiken som används idag?" formulerat den på ett annat sätt. I frågan "På vilket sätt blir medarbetarna informerade om arbetsmiljörutinerna?" har det smugit sig in ett slarvfel. Frågans svarsalternativ stämde inte med frågan. Som Holme och Solvang (1997) nämner ovan har det första intrycket av enkäten en avgörande roll om respondenten kommer att svara eller inte. Vad dessa frågor hade för roll i svarsbortfallet kan vi nu i efterhand bara spekulera i. Vi tror inte att de har haft en avgörande roll till svarsbortfallet. De största faktorerna som vi tror kan ha påverkat svarsbortfallet storlek diskuteras i punkten svarsbortfall (6.2). För att komma till rätta med liknade problem

kan man testa sin enkät på en testgrupp. Testgruppens uppgift är att kritiskt granska frågorna och svarsalternativen och återkomma med förbättringar. Man skulle också kunna testa sin enkät genom en pilotstudie. Men det är som Holme och Solvang (1997) säger, ”de som kanske har störst behov av att göra dem, t.ex. studenterna, inte har någon möjlighet till det” på grund av att testen är resurskrävande.

6.2 Databas

Vi valde att utveckla databasen med databashanteraren My-SQL. Några av argumenten till att My-SQL blev vald var att den var lämplig att använda ihop med webbapplikationen och att den inte kostade något vilket skulle ge WE Partners ett kostnadsfritt alternativ. Vår uppdragsgivares webbhotell stödjer My-SQL vilket också var en bidragande faktor för valet av verktyg.

7 Slutsatser och rekommendationer

Följande slutsatser anser vi vara viktiga för att beskriva helheten i uppsatsen.

- Att finna svaren på sin fråga med enbart en kvantitativ metod kanske inte i alla fall räcker för att få en helhetsbild av ett problemområde. En kombination av kvantitativ och kvalitativ metod kanske skulle ge en helhetsbild i detta fall.
- Det stora svarsbortfallet skulle kunna minskas genom att man tar personlig kontakt med företagen och att man gör en förstudie för att kontrollera om frågor och svarsalternativ är relevanta i sammanhanget. före den kvantitativa studien.
- Företagen ser det systematiska arbetsmiljöarbetet som en viktig del i utvecklingen men på grund av den snabba utvecklingen kan arbetet med arbetsmiljön bli åt sidasatt.
- Tidsbrist i arbetsmiljöarbetet och oprioriterat är två exempel på att företagen inte tar frågan som nummer ett i den snabba utvecklingen och den hårdnade konkurrensen.
- IT-stöd, för att effektivisera verktygen som används i arbetsmiljöfrågor, kommer att bli allt viktigare i framtiden.

Våra rekommendationer är att man forskar vidare i hur IT-stödda verktyg kan implementeras på ett effektivt sätt, med dem som dagligen arbetar med frågorna i arbetsmiljön.

Källförteckning

- Andersson, A., Bejstam, L., Edström, Ö., Zanderin, L. (1997) *Kommunal arbetsrätt*. Lund; Studentlitteratur.
- Andersson, B. (2002) *IT-företag sämst på arbetsmiljö*, SKTF
- Arbetsmiljölagen SFS 2004:53
- Arbetsmiljöverket (2001), *Systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1*,
- Beijerrot, E, Hasselblad, H (2002), *Kvalitet utan gränser*, Trelleborg
- Eurenius, C (2000), *Verktyg för småföretagens arbetsmiljö- Behov, marknadsföring och utformning*, IVL Svenska Miljöinstitutet AB, Stockholm
- Greenspan J, Bulger B (2001), "*MySQL / PHP database applications*", New York; M & T Books
- Harms-Ringdahl, L., Jansson, T (2000), *Stödmaterial för arbetsmiljön översikt och analys*
- Holme, I. M, Solvang, B. K. (1996) *Forskningsmetodik*, Lund; Studentlitteratur
- Jalmy, K. (2003) *Konsten att bedöma hur arbetsmiljöarbetet fungerar*
- Johansson, B. (1998), *En motivationsbaserad analys av arbetsmiljöarbetet i en grupp tillverkande mindre företag*, Thesis 1998:36
- Karling, M. Brohammer, G. (2002) *WEST- en metod som bedömer hela arbetsmiljön*, IVF Industriforskning och utveckling, Mölndal
- KK-stiftelsen (1999), *IT och lärande*, tidning nr.10
- Kroenke, D.M (2004), "*Database Processing - Fundamental, Design & Implementation*", Ninth Edition, New Jersey; Pearson Prentice Hall
- Lindahl, H. (2004) *Systematiskt arbetsmiljöarbete som framgångsfaktor*, Artikel ur Arbetsliv
- Nationalencyklopedin, Multimedia 2000 plus
- Näringsdepartementet (2000), *Ett föränderligt arbetsliv på gott och ont i utvecklingen av den stressrelaterade ohälsan*, Ds 2000:54
- Statistiska Centralbyrån, (2002), *Sveriges officiella statistik Arbetsorsakade besvär*, s.12
- Körner, S. , Wahlgren, L. (2000), *Statistiska dataanalys*, Lund; Studentlitteratur
- TEMO AB (2001), Arbetsmiljöverket, "*Ett aktivt arbetsmiljöarbete*", Rapport 2001:12
- Wallén, G. (1996) *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*, Lund; Studentlitteratur

Wikipedia (2004), URL <http://sv.wikipedia.org/wiki/Databas>

C : 1 – A: 7 Enkät- Arbetsmiljöfrågor

Företagsnamn:

Bransch:

Antal anställda på företaget:

1. Vilken/Vilka är företagets drivkrafter/bakgrund till arbetsmiljöarbetet?

- Lagstiftningskrav
- Certifiering
- Uppnå en bra arbetsmiljö
- Ekonomiska själ
- Krav från det anställda
- Annat

Kommentarer:

2. Är företagets mål med arbetsmiljöarbetet tydligt?

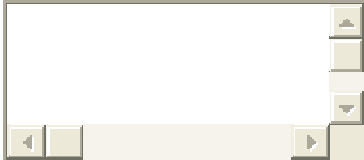
- Mycket tydlig
- Tydlig
- Otydlig
- Mycket otydlig

Kommentarer:

3. Har företaget utformat en egen arbetsmiljöpolicy?

- Ja
- Nej

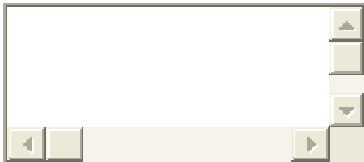
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small, vertically stacked buttons: a plus sign, a square, and a minus sign. On the bottom left and right sides, there are small navigation arrows.

4. Hur väl känner de anställda till arbetsmiljöpolicy?

- Mycket väl
- Väl
- Vet att den finns
- Dåligt

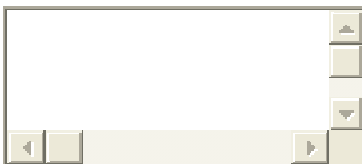
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small, vertically stacked buttons: a plus sign, a square, and a minus sign. On the bottom left and right sides, there are small navigation arrows.

5. I vilken utsträckning används mallar/rutiner/instruktioner i arbetsmiljöarbetet?

- Alltid
- Oftast
- Sällan
- Aldrig

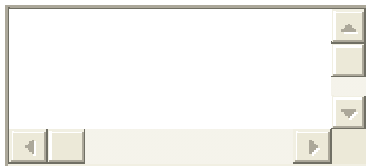
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small, vertically stacked buttons: a plus sign, a square, and a minus sign. On the bottom left and right sides, there are small navigation arrows.

6. Hur bra efterlevs arbetsmiljöpolicyn av de anställda?

- Mycket bra
- Bra
- Dåligt
- Mycket dåligt

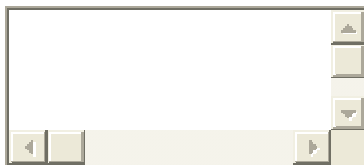
Kommentarer:

7. På vilket sätt blir medarbetarna informerade om arbetsmiljörutinerna?

- Lagstiftningskrav
- Certifiering
- Uppnå en bra arbetsmiljö
- Ekonomiska själ
- Krav från det anställda
- Annat

Kommentarer:

8. Vilken/Vilka är det största arbetsmiljöproblemet/risken för de anställda?

- Olycksfall
- Belastningsergonomi
- Psykiska och sociala faktorer
- Buller och vibrationer

- Kemiska hälsorisker
- Arbetsmiljö allmänt (t.ex. lokaler)
- Vet ej

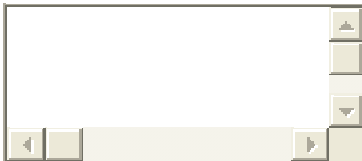
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small square buttons with upward-pointing triangles. On the bottom left, there are two small square buttons with left-pointing triangles, and on the bottom right, there are two small square buttons with right-pointing triangles.

9. Vem sköter processen med det systematiska arbetsmiljöarbetet?

- Skyddsombudet
- Övergripande arbetsmiljösamordnare
- Ledningen
- Ledningen ihop med de anställda
- Skyddsingenjörer
- Extern hjälp
- Annat

Kommentarer:

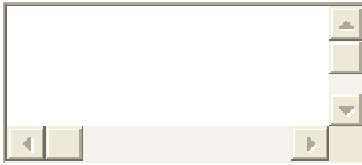
A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small square buttons with upward-pointing triangles. On the bottom left, there are two small square buttons with left-pointing triangles, and on the bottom right, there are two small square buttons with right-pointing triangles.

10. Är den tid som avsätts till det systematiska arbetsmiljöarbetet tillräcklig?

- Mer än tillräckligt
- Tillräckligt
- Kunde varit mer
- Otillräckligt

Kommentarer:

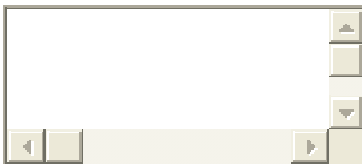

11. Används en speciell metodik i analysen av arbetsmiljöarbetet?

- Klimatanalys
- Riskanalys
- Andra metoder
- Extern metod
- Inga metoder

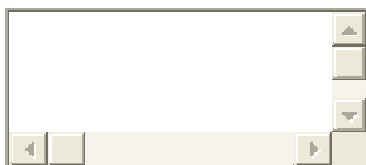
Kommentarer:

12. Hur väl fungerar metodiken som används i dag?

- Mycket bra
- Bra
- Dåligt
- Mycket dåligt

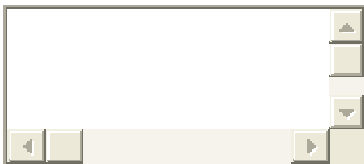
Kommentarer:

13. Är informationen man får ut/tillhandahålls tillräcklig?

- Fullt tillräcklig
- Tillräcklig
- Ok
- Otillräcklig
- Vet ej

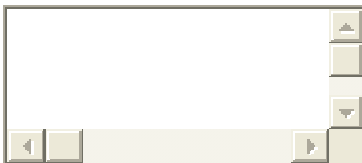
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small, vertically stacked buttons with upward-pointing arrows. On the bottom side, there are two small buttons with left and right-pointing arrows.

14. Vad används informationen till?

- Visa att man uppfyller lagkraven
- Certifiering
- Åtgärder
- Strategiska beslut
- Benchmarking
- Annat:
- Vet ej

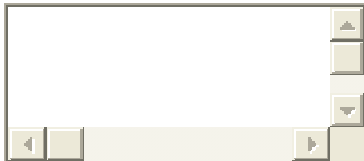
Kommentarer:

A rectangular text input field with a light beige background and a thin border. It contains no text. On the right side, there are three small, vertically stacked buttons with upward-pointing arrows. On the bottom side, there are two small buttons with left and right-pointing arrows.

15. Hur kan administrationen av informationsinsamlingen göras bättre?

- Genom en programvara som är kopplad till en databas
- Genom extern hjälp
- Genom mera interna resurser
- Fungerar bra som den gör
- Annat:
- Vet ej

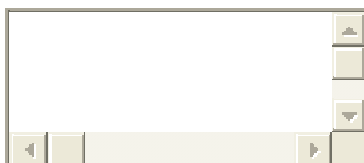
Kommentarer:

16. Vilka brister ser ni i arbetsmiljöarbetet?

- Tidsbrist
- Otillräcklig kompetens
- Oprioriterat
- Inga
- Andra

Kommentarer:

B: 1 Databas diagram

